

לאורך כל החזית

לפני תום השבת. מזכיר הרבנות הראשית, אלימלך וולגרטנבר, העז לזאת על רבני ישראל לערוך רשימה ארצית של ממזרים ובני נוצריות, כדי למנוע בעדם כל אפשרות להתחתן, ליצור בארץ מעמד חדש של אלפי אנשים שלא יוכלו להקים משפחה.

אולם על כולם עלה האיש שריכוזו בידי השנה כוח גדול והולך במדינה: הרב הראשי הספרדי, הראשון לציון **יצחק רחמים נסים**, בן ה-62. סוחר-הבדים לשעבר, שנמנה לתפקידו מתוך שיקולים מפלגתיים והתפרסם לרעה עת דאג לרכישת בית-פאר שעלה למשלם-המסים 90 אלף לירות, התבלט השנה כדיפלומט ערמומי. הוא ביקר בקיבוצי השומרי-הצעיר, נהג בעדינות סימפאטית. אך מאחורי החיוך התחבא תכסיסן מתכנן ומצליח.

היה זה נסים שאיים להטריף את החלב של כל הקיבוצים המגדלים חזירים, מתוך הטענה המגוחכת שיש סכנה שחלב זה מהול בחלב חזירי. הוא השיג התחייבות מפורשת לחסל גידול חזירים בכל משקי הארץ. היה זה נסים שאסר על ההוצאות החיות להדפיס ספרי-קודש על גייר מפעל-חדרה, מפני שזה מעסיק פועלים יהודיים בשבת.

ספק גדול הוא אם כל ההישגים האלה יועילו לדת בחשבון הסופי. הלחץ הגובר והולך עלול ליצור לחץ נגדי חזק שבצעתים, שיחל את דת ישראל בלב הרור החדש בארץ. אולם מעמדו האישי של הראשון לציון בחוגים הדתיים הלך בינתיים והתחזק. יצחק רחמים נסים הפך לכוח במדינה.

כמו הגולם מפראג, שנשא בפיו את השם המפירש, הצטיין אירגון הדת בישראל השנה בעודף של כוח ובגרעון של רוח.

לא חסרו בחיי הדת דמויות יפות. עם מותו של רבי אהרון ("רבי ארלה") רוקח, הרבי **מבזק**, בגיל 80. נפטרה דמות צנועה, רוחנית, כובשת-לבבות, בראש המחלקה הדתית החזקה של ההסתדרות הועמד איש לא פחות אהוד — רבי יהודאצבי בראדוויץ, הרבי **מסטרטין**, פועל-בניין, חוקר-קבלה, אומ"ר פולטרי ועני, צנוע ואיש-מוסר.

אולם לא בדמותו של אלה וכמותם הופיעה השנה הדת לעיני המוני המדינה. לשוא ציפה העם לשמיעת הציחי המוחלט של הדת בענינים שנגעו לעיצוב נפשה של המדינה. קול הדת לא נשמע נגד פשעי מלחמה, לא הרעים נגד שחיתות והפקרות, לא הורם למען שלום, מוסר, טוהר ואהבה.

תחת זאת ניצלו המפלגות הדתיות את עמדת-המפתח שלהן בקואליציות הממשל-תיות והעירוניות לכלוא כל אישיות ציבורית ועתונאי שאינם נוחים לו. אחרי שורה ארוכה של חוקי-כפייה שעוררו זעם גובר והולך, תמורת השלמה עם שלטון היחיד של דוד בן-גוריון בווירה המיונית והצבאית, בעזרת קולות השרים הדתיים, סחטו הדתיים ויתור אחר ויתור על חשבון האזרח. התוצאה הבולטת ביותר הייתה איסור גידול החזירים כמעט בכל רחבי הארץ, מניעת בשר זול מהמוני עמים מעוטיי-כולת. מעולם לא הושמעו תביעות כה קיצוניות (למשל: הפרדה בין גברים ונשים בברוכה שעל חוף-הים של תל-אביב). מעולם לא הושגו גבולות כה חמורות (למשל: הפסקת תנועת האוטובוסים בתל-אביב אל תחנות-המוצא.

פיאר אגין זילבר

מדיניות

שגריר שנכבש מדינה

לפני 400 שנה שלחה המלכה אליזבת אדם יחיד לקושטא, כדי לפתוח את המרחב בפני המסחר הבריטי. זיליאם הארבורן, השגריר הבריטי (שמשכורתו שולמה על-ידי הסוחרים הפרטיים) חולל פלא: לבדו ובמו ידיו כבש את לב שליטי הממלכה העות'מאנית האדירה, הניח בסיס איתן לחזירה הבריטית, ששרידי פירוניה עוד היו פזורים במרחב בשנת תשי"ז. הוא נתן מכת-מחת לצרפת, שהיתה עד אז נציגת אירופה במרחב.

שגרירים כאלה שוב כמעט ואינם קיימים במאה ה-20. בתקופת המסוס, הטלפון וה-עתון, השגריר הממוצע שוב אינו אלא גר-שאמכתבים מפואר, גיבור מסיבות-קוקטייל ואיש מודיעין שקט.

פיאר אגין זילבר אינו שגריר מ-סוג זה. הוא מזכיר הרבה יותר את השגריר של תקופת אליזבת הראשונה. כי הוא חולל לבדו ובמו ידיו פלא מדיני: הוא כבש את מדינת-ישראל למען צרפת. במחיר אפסי למולדתו, רכש לה בן-ברית שעצם קיומו היה שווה לצרפת כמו כמה דיביות באלג'יריה. הודות לקשריה עם ישראל יכלה צרפת לתבוע לעצמה עדיין תואר של מעצמה מורח-תיכונית, ולהביא עמה תואר זה כנדוניה, כאשר יומה אי-חוד של עמי אירופה המערבית. חלקו של זילבר בייחום מיבצע-סיני לוטה בערפל, אך בלי ספק היה חלק נעלם זה גדול עד מאוד.

גם שגריר גאוני כמו זילבר לא יכול היה להשיג הישג מפואר זה לולא היו קיימים גורמים רבים שהפכו את הקשר הצרפתי-ישראלי לתופת הגיונית. אולם ספק רב הוא אם הגיון זה היה נושא פרי לנג הטאקט והקסם האישי של הדיפלומט בעל החיוך החם והחשבון הקר, כשרונו להיכנס לסבך מדיניות-הפנים הישראלית המורעלת (שבלי ספק עוררה בו מורת-רוח) מבלי להיכשל, שליטתו המופלאה בשפה העברית.

לעומת הישג מזהיר זה של האצול הצרפתי, חיתרים כשרונותיהם של השותפים הישראליים במלאכת קשרית-הקשר, כמו **שמעון פרס**. ומאחר שמלבד השותפות עם צרפת לא פעלה מדיניות-החוץ הישראלית כמעט ולא כלום, נשאר זילבר ללא מתחרה בישראל לתואר המדינאי של השנה.

שלא באמתו, נדחק שרות-החוץ הישראלי לפינה. שלושת שגריריו העיקריים — **אבא אבן** בהשיגטון ובניו-יורק, **אליהו אילת** בלונדון ו**יעקוב צור** בפאריס אמנם פעלו יפה כדי לצמצם את נזקיו או להסביר את מגמתו של מיבצע-סיני, אשר איש לא טרח להודיע להם מראש על פריצתו. אולם משרד-החוץ איבד יותר ויותר את מקומו כגוף יומם, הפך יותר ויותר לגוף המבצע את הוראותיו של האיש שריכוזו בידי את כל החוטים המדיניים: **דוד בן-גוריון**, שסמך על אנשיו הבלתי-מוסוסים הרבה יותר מאשר על דיפלומטים מקצועיים.

משרד-החוץ הפך כמעט לסניף של משרד-הבטחון. אישים רמי-מעלה הכריזו בגלוי כי מטרתו העיקרית (ואולי היחידה) היא להשיג נשק לצה"ל. איש לא העריך עוד את מדיניות-החוץ כמכשיר עצמאי בעל אפשרויות אדירות, השואף לקראת מטרה ברורה ומשנה את המציאות. הוא לא הופעל לא למען יצירת תנאים לשלום במרחב, לא למען היירה לגוש האפרואסיאתי, לא להשגת התנאים לעליה המונית מבדי-המועצות. המוח המדיני הרענן היחיד, שהתחה קחים נועזים חדשים, היה איש מן החוץ: **נחום גולדמן** (ראה איש היהדות).

על אף תנאים בלתי-נוחים אלה, הצליחה שרת-החוץ **גולדה מאיר** להוכיח בשנה זו שהיא עולה בכשרונה ובכושרה על קודמה, **מוש'ה שרת**, שירד לגמרי מן הפרק כגורם פוליטי. כדוברת המדינה, רכשה לעצמה גולדה הגמישה אהדה רבה יותר רחבה מאשר שרת הנוקשה.

מדיניות-הפנים הישראלית לא הולידה השנה אישים. בוירה זו נמשך תהליך ההתנחנות הפוליטית של המפלגות, שהתרכזו בעיקר בפעילותם הפיאודלית הארגונית והכלכלית, לא העזו לעמוד מול שלטון-היחיד המתגבש של בן-גוריון וקבוצת-החצר שלו. מלבד **מנחם בגין**, שמלא תפקיד עצמאי מסוים בחתירה לברית רשמית עם צרפת, התפטרו כל ראשי-המפלגות מן האחריות המדינית. לא נמצא ביניהם אף לא מדינאי אחד.

יגאל אלון

הכנסת

נמנע - נמנע - נמנע

המושב האחרון של הכנסת בשנת תשי"ז היה גם האופייני ביותר. ברוב מקרי קיבלה הכנסת את החוק לתיקון דיני עונשין (בסחון המדינה), שנתן בידי ראשי-הממשלה את האפשרות המעשית לכלוא כל אישיות ציבורית ועתונאי שאינם נוחים לו. אחרי שחיסלה בצורה זו, כמעט בהיסח הדעת, את יסודות המשטר הדמוקרטי שהיא עצמה מסמלת-אותה, התפורה הכנסת. חרייה, בני כל המפלגות, אנשי קואליציה ואופוזיציה כאחד, חילקו ביניהם באהחה מופתית את כרטיסי-הנטיעה לחוץ-לארץ, טיילו כחברי משלחות פרלמנטריות לחצי תריסר ארצות חוץ, על-חשבון משלם-המסים.

היה זה סיומ נאה לשנה שהבליטה את ההתנחנות הגוברת והולכת של הכנסת. הי שלטון הפוליטי התרכז יותר ויותר בידי **דוד בן-גוריון**, שהתייחס אל הכנסת כבנו גלוי ותהומי. הוא התעלם לחלוטין מהחלטות חגיגיות של הכנסת בענינים גורליים (כמו ההחלטה שאסרה בפירוש את סינוי עזה), לא ענה למאות שאלות של חברים, הכריז באוזניהם הכרות אשר כל החיכים ידעו שאינם מתאימות למציאות (כמו בענין הש.ב.).

החיכים עצמם הצדיקו במידה רבה בזה. כי התופעה המרכזית של השנה בכנסת הייתה נכונותם של החיכים להקריב את השקפותיהם הקדושות ביותר על מזבח של השקפותיהם הקדושות של החיכים.

יתרונות מפלגתיים כלכליים. ציניות גלויה זו מצאה את שיהא בסיומה ארוכה של הצבעות בהם נמנעו החיכים מהצבעה על דברים גורליים — כדי לא לאבד, חס ושלום, את מקומם ליד האבוס. ה"הימנעות מהצבעה" הפכה סמל הכנסת. רשימת-הקלון: סירובה של מפ"ם להצביע נגד מיבצע-סיני אשר סתר את השקפותיה באופן מוחלט; ההימנעות של מפ"ם ואחדות-העבודה מן ההצבעה נגד הנסיגה מסיני, אחרי חודשים ארוכים של תעמולה נגדה; ההימנעות של מפ"ם ואחדות-העבודה מהצבעה נגד הווקטרינה של איונהואר, שסתר בפירוש את מצען המיוזרה; ההימנעות של חרות מהצבעה נגד חוק בסחון המדינה, שבא להכשיר את הקרקע לנהול דיקטטוריה במסחה של מלחמה באויב החיצוני. מפ"ם ואחדות-העבודה הצביעו בעד חוק מחפיר זה. עשרות חיכים, **יעקב חזן** עד **יצחק בן-אהרון**, **מוש'ה שרת** ועד **יוחנן באדר**, סימלו פחדנות צינית זו. בכל זאת מגיע תואר איש-הכנסת של תשי"ז לאדם בו נתלו פעם תקתק גדולות, ושהכויב את כולן תוך שנתיים קצרות של ישיבה בכנסת — חיכ **יגאל אלון**, איש אחדות-העבודה, שעמד בראש התעמולה נגד הנסיגה מסיני ומעזה, ושנמנע בצורה מבישה מלהצביע נגד ההחלטה שאישרה את הנסיגה.

אלון, אשר בן 39, שהפך תוך עשר שנים מאליל הפלמ"ח לעסקן ממדרגה שניה ולבורג מישי במכונת-השנור של המבנית, סימל את כשרונה של הכנסת להשחית כוחות צעירים — תהליך שמצא את ביטויו עם שקיעת כל החיכים הצעירים של כל המפלגות. אולם גם הקשישים והמוסוסים שהתפתו השנה בשקיעה הכללית, שתי דמויות העיקריות של הכנסת בעבר — **מוש'ה סנה** הקומוניסטי ו**יוחנן באדר** החרותי — איבדו השנה שניהם את ברקם: סנה חזר באופן שיגרתו על הקו הנוקשה של מפלגתו, באדר זכה בחוגי מפ"ם לתואר "קוצני-מוצני", על נטייתו להיות ילד טוב בעיני כולם.

הכוחות הצעירים עזבו את הכנסת בסיסונות. **אהוד אבריא**, איש הידי-השחררה שבטל בששים (או במאה ועשרים) בכנסת, חתם ציר בגאנה. לחם הצעירים הכושלים, שהוכיחו את אפסותם, חזרו הזקנים — אנשים ונשים כמו **חנה למרן**, עסקנית אפורית חתיקה, ו**יעקב קלבינוב**, בן היסד, עסקן קשיש ציכי, הנהיג להירדם בשיבות.

בימים הטובים ביותר לא הייתה הכנסת דומה לקונגרס האמריקאי, שחבריו כמעט לעולם אינם מצביעים על פי חלוקה מפלגתית, אינם חוששים לתום נגד הממשלה. הכנסת הייתה תמיד מועדון של עסקנים מפלגתיים, המאשרים בהרמת-יד את ההחלטות שהושגו מאחורי-הקלעים על-ידי מזכירי המפלגות. אך השנה הרחיקה לרתת. היא לא התערכה בשערוריות-השחיתות הגדולות, לא העזה לקום נגד שלטון הש.ב., אמרה אמן אחרי כל החלטות ביגי במדיניות-החוץ. השאלות מתה כנשק פוליטי, ויחד עמה גועה הצעה-לסדר-היום. רק בישיבות הסודיות של הועדות עוד שרדו גיצויות של מלחמת-גרילה מצד כמה חיכים אמיצים.

אם יימשך תהליך זה בשנת תשי"ח, תכשיר הכנסת כמו ידה את הקרקע לאסון — רודנות מלמעלה, פאזיס ממונים או מהחרות מלמטה.

